

2. Die Twaalf Artikels

2.1 *Die ontstaan en die groei*

Teen die einde van die tweede eeu was daar, naas die Skrif en die wordende tradisiebegrip, reeds 'n derde saak wat van fundamentele belang vir die leer van die kerk was, naamlik die belydenis. Hoewel daar in die begin verskillende geloofsformules was, was daar tog geen algemeen erkende geloofsbelydenis in die eerste eeu nie. Ons vind in die begin 'n taamlike variasie van geloofsformules, waarvan sommige eendelig was (d.w.s. 'n belydenis oor Christus) terwyl ander tweedelig was (oor Christus en oor God). Teen die middel van die tweede eeu was daar egter reeds 'n drieledige belydenis waarin die Heilige Gees ook genoem word. Terwyl daar in die tweede eeu ook nog verskillende geloofsformules in omloop was, groei daar tog in hierdie tyd 'n geloofsbelydenis wat later algemene erkenning sou verkry. Hierdie belydenis het in Rome ontstaan en was oorspronklik 'n konfessie wat persone tydens hulle doop moes uitspreek. Hierdie ou Roomse doopbelydenis word algemeen aangedui as die *Romanum* (R). Volgens die rekonstruksie van *Hans Lietzmann* (*The founding of the Church Universal*, p. 143) was 'n vroeë vorm van hierdie belydenis soos volg:

„I believe in God, the Father, the Almighty;
And in Jesus Christ, his only begotten Son, our Lord,
And in the Holy Ghost, the Holy Church, the resurrection
of the flesh.”

Dit was die vorm waarin R omstreeks 150 n.C. bekend was. Waarskynlik het dié doopsimbool ook in hierdie tyd ontstaan. Let op die eenvoudige driedeling, terwyl elke deel self ook weer in drie dele onderverdeel is. Teen die einde van die tweede eeu is daar reeds heelwat toevoegings aan hierdie doopbelydenis gemaak, sodat die belydenis dan soos volg lees:

„I believe in God the Father, (the) Almighty;
And in Jesus Christ his only begotten Son, our Lord,
Who was born of the Holy Ghost, and the virgin Mary,
Who was crucified under Pontius Pilate and buried;
on the third day he rose from the dead,
ascended into heaven,
sat down at the right hand of the Father;
from whence He will come to judge the living and the dead;
And in the Holy Ghost, the holy church, the forgiveness of
sins, the resurrection of the flesh.” (Teks volgens *Lietzmann*,
aangehaal deur *Lohse*, a.w., p. 33.)

Let op hoe veral die tweede artikel, naamlik dié oor Christus, besonder lank en uitgebreid geword het. Dit het waarskynlik so gegroei om sekere Christologiese ketterye, soos die Docetisme en die Adopsionistiese Monargianisme, af te wys. Let egter daarop dat ook die derde artikel uitgebrei is met die toevoeging: die vergewing van sondes.

Soortgelyke belydenisse was waarskynlik ook elders in die Westerse kerke in omloop. In Rome het hierdie belydenis egter vroeg 'n bepaalde formulering gekry en dit het later algemene ingang in die Westerse kerke gevind.

Hoe hierdie bewoording, soos ons dit omstreeks 200 ken, gegroei het tot die bewoording soos ons dit tans in die Twaalf Artikels het, bly nog 'n onopgeloste probleem. Tog weet ons dat hierdie proses teen ongeveer 500 voltooi was. Vroeg in die sesde eeu kry ons, volgens 'n preek van *Caesarius*, biskop van Arles in Gallië (Frankryk), die volgende geloofsbelydenis:

„I believe in God the Father Almighty,
I also believe in Jesus Christ his only Son, our Lord, conceived
of the Holy Spirit, born of the virgin Mary, suffered under Pon-

tius Pilate, crucified, dead and buried; He descended into hell, rose again the third day, ascended into heaven, sat down at the right hand of the Father, thence He is to come to judge the living and the dead.

I believe in the Holy Ghost, the Holy Catholic Church, the communion of saints, the remission of sins, the resurrection of the flesh and eternal life." (Teks volgens *H. Bettenson: Documents of the Christian Church*, 2de dr., p. 24.)

Dit is feitlik die Twaalf Artikels soos ons dit vandag ken. Opmerklik is net die woorde wat in die eerste Artikel ontbreek, naamlik: „Skepper van Hemel en Aarde”, en die vreemde manier waarop die tweede Artikel begin, naamlik: „I also believe”.

Moontlik was dit maar lokale variasie. Dit word algemeen aanvaar dat 'die Twaalf Artikels soos ons dit vandag ken, omstreeks 500 reeds voltooi was, en dat ook die eerste Artikel se uitbreiding, naamlik „Skepper van Hemel en Aarde”, reeds ingevoeg is ter bestryding van die gnostiese dwaling. Hierdie formule is waarskynlik uit die Oosterse kerke se formules oorgeneem.

Die Oosterse kerke het baie langer 'n variasie in geloofsbelydensisse gehad as die Weste. Karakteristiek van die Oosterse belydensisse is dat hulle die Goddelikheid van Christus nie alleen vanuit die maagdelike geboorte interpreteer nie, maar veral vanuit die ewige generasie deur die Vader. Volgens *Lietzmann* (vgl. a.w., p. 146) is die oorspronklike Oosterse Trinitariese formule soos volg:

„I believe in one God, the Father, the Almighty,
of whom everything is,
And in one Lord, Jesus Christ, the only begotten Son of God,
through whom everything is,
And in the Holy Ghost.”

Samevattend kan ons in die woorde van *P. J. S. de Klerk (Gereformeerde Simboliek*, p. 29) sê: „Van stukkie tot stukkie is die Apostolicum rondom die skriftelike doopsformule gevorm of liewer, dit het uitgegroeï as 'n skepping van die Heilige Gees. Dit is 'n konfessionele wonder waaroor ons ons nie genoeg kan verbaas en verbly nie. Na verskillende stadia van ontwikkeling, wat reeds in die tweede eeu begin het, is die groei ongeveer in die jaar 500 voltooi, en word dit in die agste eeu 'n offisiële belydenis met kerklike gesag.”

2.2 Die betekenis van die belydenis

Wat is nou die betekenis van die belydenis vir die dogmageskiedenis? Ons kan hierop antwoord as ons in gedagte hou dat hierdie belydenis oorspronklik 'n belydenis van dopelinge was. Maar dopelinge moes as mense ook hierdie belydenis met die katkisasie geleer het. Daarom kan ons sê dat die belydenis waarskynlik ook gefigurer het as 'n manier waarop die kategete onderrig is. Of soos *Lohse* dit stel: „The formula of faith was intended primarily for the instruction of candidates for baptism” (a.w., p. 34). Hieruit kan ons ook sien dat dié belydenis 'n formele opsomming van die Christelike geloof was, wat deur die katkisante bygebring moes word. Dit was die maatstaf vir die geloof waarop die kategetiese onderrig gebaseer is.

'n Tweede saak waarop ons moet let, is dat die kerk met hierdie belydenis 'n magtige wapen in die hand gehad het in sy stryd teen die kettery. Hierdie wapen was miskien nog meer effektief as die kanonieke geskrifte of die tradisie, want dit was 'n kort, presiese en ondubbelsinnige formulering van die geloof. Daarom verbaas dit 'n mens nie dat *Tertullianus* dikwels in sy stryd teen die Gnostiek eerder na die geloofsreël as wapen gryp as na die Skrif nie. Die Skrif kon nog wel verdraai word deur die ketters, maar dit was onmoontlik om hierdie kort en bondige formulering van die Bybelse waarheid te verdraai of daaraan te torring. Die optrede van *Tertullianus* impliseer nie dat die belydenis bo die Skrif gestel is nie, maar wel dat hierdie geloofsbelydenis tog gaandeweg die status van 'n dogma verkry het omdat dit as maatstaf gedien het om die kettery van die ware leer te onderskei.

Ten slotte moet ons opmerk dat die Twaalf Artikels nie net die oudste simbool is nie maar ook die mees algemene simbool van die Christendom. Ons kan dit die moedersimbool van die Christendom noem, omdat dit deur alle kerke aanvaar is. *Augustinus* het dit reeds getipeer as: „Regula fidei brevis et grandis.” Hierdie oudheid en belangrikheid van die belydenis word onderstreep deur die legende dat dit direk van die Twaalf Apostels afkomstig sou wees. *Rufinus van Aquileia* het reeds in sy *Expositio in Symbolum* (ongeveer 404) die Apostoliese oorsprong van die belydenis beskrywe. Daarvolgens sou die Apostels, voordat hulle uitgegaan het om die evangelie te preek, eers saamgekom het om te besluit oor die leer sodat hulle nie verskil in die prediking sou ondervind nie. Daarom het hulle die Apostoliese belydenis neergeskrywe, terwyl elke Apostel een van die Artikels bygedra het. Hierdie legende is dwarsdeur die Middeleeue, ja, tot op die tyd van die Reformasie, algemeen as

die waarheid aanvaar. Vandaar ook die naam „Apostoliese Geloofs-belydenis”. Vandag weet ons dat hierdie belydenis oor 'n paar eeue gegroei het. Tog toon hierdie legende ons die betekenis van die simbool, naamlik sy oudheid en sy belangrikheid vir die kerk. Ons kan saam met *Lohse* sê: „Next to the biblical canon it was, so to speak, the second dogma of the church” (a.w., p. 36).